

Lausunto sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi.

SYL on huolissaan aikuiskoulutustuen lakkauttamisen vaikutuksista työikäisen väestön mahdollisuuksiin kouluttautua työuran aikana ja vastustaa tuen lakkauttamista ennen kuin korvaava vaihtoehto on otettu käyttöön. Vuonna 2022 aikuiskoulutustukea sai 30124 henkilöä, joista 26% opiskeli yliopistossa. Työllisyysrahaston selvityksen mukaan työuralla eteneminen, alan vaihto sekä kuormitus töissä ovat olleet pääasiallisia syitä aikuiskoulutustuella opiskeluun. Mikäli hallitus rajaa työikäisen väestön mahdollisuuksia uudelleen kouluttautua ja päivittää omaa osaamista, voi uudistuksella olla pitkällä aikavälillä työvoiman osaamistasoa heikentävä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmaa pahentava vaikutus. SYL katsoo, että uudistuksen mahdolliset pitkäaikaiset haittavaikutukset ovat painavampia kuin lyhytaikaiset työllisyysvaikutukset.

Esityksen perusteluissa viitataan mahdollisuuteen työuran aikaiseen opiskeluun jatkossakin, joko töiden ohella tai opintotuen varassa. SYL kuitenkin muistuttaa, ettei kaikkia tutkintoja ole täysin mahdollista suorittaa töiden ohella. Opintoihin voi sisältyä esimerkiksi pakollisia kokopäiväisiä harjoitteluja, jotka voivat joissain tapauksissa olla myös palkattomia. Nämä heikentävät opintojen aikaista toimeentuloa, lisäävät työtuntien määrää, jonka seurauksesta opinnot voivat hidastua. Lisäksi näissä tapauksissa voi aikuiskoulutustuen lakkauttaminen rajata opintojen suorittaminen yksinhuoltajien tai muiden pienituloisten ulottumattomiin.

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen jälkeen työuran lomaan sijoittuvan jatko- tai uudelleen kouluttautumisen tai muun jatkuvan oppimisen piiriin kuuluvan opiskelun aikaisen toimeentulon järjestämiseen ei ole enää käytettävissä tähän tarkoitukseen sopivaa sosiaalietuutta. SYL toivoo, että aikuiskoulutustukea ei lakkautettaisi ainakaan ennen kuin sille on kehitetty korvaava vaihtoehto.

SYL katsoo, ettei opintotuki sovellu nykyisiltä rakenteiltaan ja tasoltaan työuran aikaisen jatkuvan oppimisen tukemiseen. Työssäolevalla tai työttömällä on korkea kynnys siirtyä palkkatuloilta tai työttömyysetuudelta opintotuelle, joka on lainapainotteinen ja tasoltaan huomattavan heikko. Lisäksi opintotuen tukikuukausien niukan määrän vuoksi opintotuki ei monissa tapauksissa ole kestoaltaan riittävä siihen, että ensimmäisen tutkinnon suorittamisen jälkeen voitaisiin sen turvin suorittaa lisä opintoja. Tämän vuoksi SYL katsoo hallituksen esityksen olevan ristiriidassa perustuslain 16 §:n 2 momentin kanssa, jossa todetaan että julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

On huomionarvoista myös, että opintotukea ei ole saatavilla avoimiin korkeakouluopintoihin, sillä opintotukea myönnetään vain tutkintomuotoisiin opintoihin. Opintotuki seuraa myös vuosituloja, minkä tarkoituksena on kohdentaa opintotuki täysipäiväiseen opiskeluun. Tulorajat voivat estää opintotuen hyödyntämisen erityisesti lyhyissä jaksoissa. Näitä ja edellisessä kappaleessa mainittuja huomioita on nostettu esiin myös lakiluonnoksen vaikutusarvioissa ansiokkaasti ja laajasti.

SYL yhtyy lainsäädännön arviointineuvoston huomioihin puutteista alkuperäisen esityksen vaikutusarviossa ja pitää esitykseen tehtyjä täydennyksiä riittämättöminä. Arviointineuvosto esitti aikuiskoulutustuen lakkauttamisen vaikutusten kuvaamista erilaisille opiskelijaryhmille lakiehdotuksessa. Näin muodostuisi parempi kuva päätöksen vaikutuksista eri tulotasoisiin opiskelijoihin. Lakiehdotuksessa tulisi myös arvioida laajemmin sen vaikutukset tasa-arvoon työelämässä ja työmarkkinoilla.

SYL huomauttaa myös, että aikuiskoulutustukea hallinnoiva työllisyysrahasto on viimeisten viikkojen aikana ilmoittanut irtisanovansa jopa puolet henkilöstöstään. Työuran aikaisen jatkuvan oppimisen järjestelmän näkökulmasta on huolestuttavaa, että kertaheitolla menetetään näin suuri määrä aikuiskoulutuksen etuuskäsittelyn osaamista.

Lisätietoja:

Nikolas Bursiewicz

Koulutuspolitiikan asiantuntija (korkeakoulutuksen laatu, opintoasiat, työelämä, jatkuva oppiminen)
041 515 2230, nikolas.bursiewicz@syl.fi

Sonja Naalisvaara

Sosiaalipolitiikan asiantuntija (toimeentulo, asuminen)
sonja.naalisvaara@syl.fi